

การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์กับข้าวเปลือก ในเขตอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Comparison between Costs and Returns on the Production of Rice Breeder Seeds and Paddies in Amphoe Lat Bua Luang, Phra Nakhon Si Ayutthaya.

อาวีกร ปกป้อง¹ และศานิต แก้วเย็น¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและศึกษาการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์และการผลิตข้าวเปลือก ของเกษตรกรตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเป็นข้อมูลในปีการผลิต 2556 ใช้ทฤษฎีวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน ผลการศึกษาพบว่า ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของการปลูกข้าวเปลือกนั้นได้ผลผลิตน้อยกว่าการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์ 210.97 กิโลกรัม/ไร่ ต้นทุนทั้งหมดในการผลิตข้าวเปลือกสูงกว่าต้นทุนทั้งหมดในการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์ 279.58 บาท และต้นทุนผันแปรของการผลิตข้าวเปลือกสูงกว่าต้นทุนผันแปรในการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์ 334.78 บาท ส่วนต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งหมดของการผลิตข้าวเปลือกนั้นสูงกว่าต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งหมดของการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์ 385.36 บาท แสดงให้เห็นว่าการปลูกข้าวเปลือกจะได้รับผลตอบแทนน้อยกว่าการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากผลผลิตที่ต่ำกว่า ต้นทุนทั้งหมด ต้นทุนผันแปร และต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งหมดยังสูงกว่าการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์อีกด้วย

คำสำคัญ : เกษตรกร ต้นทุน ผลตอบแทน เมล็ดพันธุ์ข้าว ข้าวพันธุ์ดี

Abstract

The objectives of this study were to study about the generality and to compare costs and returns on the production of rice breeder seeds to the production of paddies of the farmers in Tambon Sing Hanart, Amphoe Lat Bua Luang, Phra Nakhon Si Ayutthaya. The data were based on the production in 2013. The theory of costs and returns analysis was applied to this study, and the result showed that the average outputs per rai of the paddy production were 210.97 kilograms/rai less than that of the rice breeder seed production. The total costs of the paddy production were 279.58 baht higher than the total cost of rice breeder seed production. The variable costs of paddy production were 334.78 baht higher than the variable cost of rice breeder seed production. The total costs paid in cash for the paddy production were 385.36 baht higher than the total cost paid in cash for the rice breeder seed production. This indicated that paddy production could bring about less returns compared to the rice breeder seed production because the paddy production generated less outputs, yet it had higher total costs, variable costs and total cash costs.

Keywords : farmers, costs, returns, rice breeder seeds, rice varieties

¹สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ 10900

คำนำ

ข้าวเป็นพืชที่คนไทยบริโภคเป็นอาหารหลักมาช้านานและยังถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย และเนื่องจากปัจจุบันที่ประเทศไทยยังประสบปัญหาผลผลิตข้าวตกต่ำอยู่นั้น สาเหตุหนึ่งมาจากคุณภาพของเมล็ดข้าวที่ใช้ปลูก ถึงแม้ปัจจัยการผลิตอื่นๆจะดีพร้อม แต่ถ้าขาดเมล็ดพันธุ์ที่มีคุณภาพดีแล้ว ผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ทั้งปริมาณและคุณภาพก็จะต่ำ ดังนั้นเมล็ดพันธุ์ที่ดีจึงถือเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญของการเพิ่มผลผลิตและเพิ่มคุณภาพของผลผลิตโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ซึ่งเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของเกษตรกรไทย ที่ส่วนใหญ่ยังมีข้อจำกัดในการลงทุน การที่เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวดีมีคุณภาพจึงเป็นการลดต้นทุนการผลิตอีกทางหนึ่ง ดังนั้นการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตเมล็ดพันธุ์ดีและการกระจายเมล็ดพันธุ์ดีนั้น ถือเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดีของเกษตรกรอีกด้วย

ศูนย์ข้าวชุมชนนิคมการเกษตร ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหนึ่งในพื้นที่นำร่องของโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ หลักสูตรการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน ภายใต้การดูแลของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ที่ใช้เพื่อเป็นพื้นที่นำร่องของภาคกลางในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขึ้นใช้เอง เพื่อลดต้นทุนในการผลิตและเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายช่องทางการตลาดและการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพ และกลุ่มเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้และขยายผลสู่เกษตรกรรายอื่นต่อไป ดังนั้นการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์ดีกับข้าวเปลือกเพื่อจำหน่าย จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและน่าสนใจสำหรับผู้วิจัยที่ศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรที่ไม่ได้อยู่ในศูนย์ข้าวชุมชนนิคมการเกษตรหันมาสนใจและเข้าร่วมโครงการการเพาะปลูกข้าวเพื่อผลิตเป็นเมล็ดพันธุ์ดีเพิ่มมากขึ้น

อุปกรณ์และวิธีการ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการศึกษาดังกล่าวทั่วไปและลักษณะการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก สภาพการถือครองที่ดิน และการกระจายผลผลิต ของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ของศูนย์ข้าวชุมชนนิคมการเกษตรในพื้นที่ที่ศึกษาจำนวน 20 ราย และเกษตรกรผู้ผลิตข้าวเปลือกภายในตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 20 ราย

และข้อมูลที่ใช้ศึกษามี 2 ประเภท คือ ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) และข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์โครงสร้าง (structured questionnaires) ซึ่งมีทั้งคำถามปลายปิด (closed-ended question) และคำถามปลายเปิด (open-ended question) และคำถามในรูปของตารางประกอบด้วย 3 ตอนด้วยกันคือ

- ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของเกษตรกร
- ตอนที่ 2 ลักษณะการผลิต
- ตอนที่ 3 ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิต

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) โดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์และอธิบายให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของเกษตรกรโดยอาศัยวิธีการทางสถิติพื้นฐาน เช่น ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าความแปรปรวน และการแจกแจงความถี่ เป็นต้น โดยจะนำเสนอในรูปแบบของตารางควบคู่กับการใช้สถิติอย่างง่ายประกอบการอธิบายเพื่อให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของเกษตรกร ลักษณะการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร ค่าเฉลี่ยของอายุ รายได้ ขนาดพื้นที่ และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ เป็นต้น โดยสามารถแบ่งการวิเคราะห์ที่ได้ดังนี้ วิเคราะห์ข้อมูลทางด้านสภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และการแจกแจงความถี่ และการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านลักษณะการผลิต

เมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกร โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และการแจกแจงความถี่

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (quantitative analysis) โดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ดังนี้

วิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ในรอบหนึ่งฤดูกาลเพาะปลูกโดยพิจารณา ต้นทุนและผลตอบแทนต่อหน่วยพื้นที่ ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินของการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและ ข้าวเปลือก

การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน (costs and returns analysis) เป็นการวัดประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร โดยนำข้อมูลของเกษตรกรมาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างต้นทุนและผลตอบแทน ซึ่งพิจารณาจากต้นทุนทั้งหมด (Total Cost: TC) ผลตอบแทนทั้งหมด (Total Return: TR) และผลตอบแทนสุทธิ (Net Return: NR) ซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ดังนี้ (ภราดร, 2547) สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิต ได้ดังนี้

	TR	=	P x Q	=	II + CI
	TC	=	TFC + TVC	=	NCC + CC
	P	=	TR - TC	=	TR - TFC - TVC
	R	=	TR - TVC		
โดยที่	TR	คือ	ผลตอบแทนทั้งหมด (Total Return)		
	P	คือ	ราคาขายผลผลิต (Price of Output)		
	Q	คือ	ปริมาณผลผลิตที่ขายได้ (Quantity of Output)		
	CI	คือ	รายได้ที่เป็นตัวเงิน (Cash Income)		
	II	คือ	รายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน (In-kind Income)		
	TC	คือ	ต้นทุนการผลิตทั้งหมด (Total Cost)		
	TFC	คือ	ต้นทุนคงที่ทั้งหมด (Total Fixed Cost)		
	TVC	คือ	ต้นทุนผันแปรทั้งหมด (Total Variable Cost)		
	CC	คือ	ต้นทุนที่เป็นตัวเงิน (Cash Cost)		
	NCC	คือ	ต้นทุนที่ไม่เป็นตัวเงิน (Non-Cash Cost)		
	P	คือ	กำไร (Profit)		
	R	คือ	ผลตอบแทน (Revenue)		
	CP	คือ	กำไรที่เป็นตัวเงิน (Cash Profit)		

การวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการผลิต จะวิเคราะห์จากสมการดังนี้

ต้นทุนทั้งหมด (TC)	=	ต้นทุนผันแปรทั้งหมด (TVC) + ต้นทุนคงที่ทั้งหมด (TFC)
รายได้รวม (TR)	=	จำนวนผลผลิตทั้งหมด (Q) x ราคาที่เกษตรกรได้รับ (P)
รายได้ (R)	=	รายได้รวมทั้งหมด (TR) - ต้นทุนผันแปรทั้งหมด (TVC)
กำไร (P)	=	รายได้รวมทั้งหมด (TR) - ต้นทุนทั้งหมด (TC)
ผลตอบแทนเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสด	=	รายได้ทั้งหมด - ต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งหมด

ผลการศึกษาและวิจารณ์

จากผลการศึกษาสภาพทั่วไปของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนเกษตรกรปลูกข้าวเปลือกส่วนมากเป็นเพศชาย ร้อยละ 55 อายุเกษตรกรผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวส่วนใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 75 รองลงมาคืออยู่ในช่วงอายุ 51-60 ปี ร้อยละ 10 ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเปลือก ส่วนมากอยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 50 รองลงมาคืออยู่ในช่วงอายุ 51-60 ปี ร้อยละ 40

การศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวส่วนใหญ่จบการศึกษาที่ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 75 ส่วน เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเปลือกส่วนมากจบการศึกษาที่ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 55 รองลงมาคือจบการศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 40 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวมีจำนวนสมาชิกใน ครัวเรือน 4-6 คน ร้อยละ 75 และแรงงานในครัวเรือน 1-3 คน ร้อยละ 95 และแรงงานเกษตร 1-3 คน ร้อยละ 100 ส่วนเกษตรกรปลูกข้าวเปลือกมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4-6 คน ร้อยละ 65 และมีแรงงานในครัวเรือน 1-3 คน ร้อยละ 90 และมีแรงงานเกษตรจำนวน 1-3 คน ร้อยละ 100 เกษตรกรผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน นิคมการเกษตรทั้งหมดร้อยละ 100 เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรอื่นนอกเหนือจากศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 65 ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเปลือกทั้งหมดไม่ได้เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ร้อยละ 100 และเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กร อื่น ร้อยละ 45 เกษตรกรผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวมีประสบการณ์การทำแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าวมาแล้ว 4 ปี ร้อยละ 45 ส่วน เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเปลือกมีประสบการณ์การทำแปลงเมล็ดพันธุ์ข้าวมาแล้ว 3 และ 4 ปี ร้อยละ 30 เท่ากันสองกลุ่ม ลักษณะการผลิต ประกอบด้วย เมล็ดพันธุ์ วิธีการปลูก สภาพการถือครองที่ดิน และการกระจายผลผลิต ของเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์และเกษตรกรผู้ผลิตข้าวเปลือกพบว่าเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้พันธุ์ กข.41 ร้อยละ 90 ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเปลือกใช้พันธุ์ กข.41 ร้อยละ 45 รองลงมาคือพันธุ์ กข.47 ร้อยละ 35 วิธีการ ที่เพาะปลูก เกษตรกรผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวส่วนใหญ่ ดำนา ร้อยละ 80 ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเปลือกดำนา ร้อยละ 45 รองลงมาคือหว่าน ร้อยละ 25 การถือครองที่ดิน เกษตรกรผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวส่วนใหญ่ใช้ที่ดินของตนเอง ร้อยละ 90 ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเปลือกส่วนใหญ่ใช้ที่ดินของตนเองร้อยละ 70

การสำรวจสถานที่ขายข้าว เกษตรกรผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าว ร้อยละ 100 ขายข้าวให้โรงสี ส่วนเกษตรกรผู้ ปลูกข้าวเปลือกส่วนมากขายข้าวให้โรงสี ร้อยละ 55 และขายข้าว ณ แหล่งผลิต ร้อยละ 45 กระจายผลผลิต เกษตรกร ผู้ปลูกเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งหมด ร้อยละ 100 ขายเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งหมด ส่วนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเปลือกทั้งหมด ร้อยละ 100 ขายข้าวเปลือกทั้งหมดเช่นกัน

จากการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิต พบว่า ต้นทุนการผลิตข้าว แบ่งเป็น 2 ประเภท คือต้นทุน ผันแปร และต้นทุนคงที่ แยกเป็นต้นทุนที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ต้นทุนผันแปร (variable cost) หมายถึง ต้นทุน การผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต แบ่งเป็นต้นทุนที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ต้นทุนผันแปรในการ วิเคราะห์ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ค่าแรงงานในการประกอบกิจกรรมต่างๆ แบ่งเป็น ค่าแรงงานในการเพาะปลูก ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวและขนย้าย ได้แก่ แรงงานเตรียมดิน เตรียมพันธุ์และปลูก เกลี่ยฟาง ดูแลรักษา เก็บเกี่ยว และขนย้าย ส่วนที่ 2 ค่าวัสดุ เป็นค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย สารกำจัดวัชพืช สารกำจัดศัตรูพืช ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ส่วนที่ 3 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ได้แก่ ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน ส่วนต้นทุนคงที่ (fixed cost) หมายถึง ต้นทุนการผลิตที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต ในการศึกษาครั้งนี้ ต้นทุนคงที่ประกอบด้วย ค่าภาษีที่ดิน ค่าเช่าที่ดิน และค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร

ต้นทุนในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวทั้งหมดเมื่อเฉลี่ยต่อไร่ ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูกของเกษตรกรปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์ 4,376.76 บาท เป็นต้นทุนผันแปร เท่ากับ 3,766.69 บาท และต้นทุนคงที่ เท่ากับ 610.07 บาท ซึ่งต้นทุนผันแปรประกอบด้วย ค่าวัสดุ ค่าแรงงานในการประกอบกิจกรรมต่างๆ และค่าใช้จ่าย เท่ากับ 1,846.99 1,415.13 และ 327.6 บาท ตาม ลำดับ ต้นทุนคงที่ประกอบด้วย ค่าเสื่อมอุปกรณ์ ค่าเช่าที่ดิน และค่าภาษีที่ดิน เท่ากับ 392.62 210.45 และ 7 บาท ตาม ลำดับ (Table 1)

Table 1 Rice breeder seed production costs of the farmers in Tambon Sing Hanart, Amphoe Lat Bua Luang, Phra Nakhon Si Ayutthaya, the production figures in 2013.

List	Cash	Non-Cash	Total	Percentage
Total variable cost	3,589.72	176.97	3,766.69	86.06
Wages in activities	1,415.13	0	1,415.13	40.16
Raw materials	1,846.99	0	1,846.99	42.19
Other costs	327.6	176.97	504.57	11.52
Total fixed cost	610.07	0	610.07	13.93
Property taxes	7.00	0	7.00	0.15
Land rental cost	210.45	0	210.45	4.80
Depreciation on equipment	392.62	0	392.62	8.97
Total cost	4,199.79	176.97	4,376.76	100

Unit: Baht per rai per 1 season.

ต้นทุนการผลิตข้าวเปลือกทั้งหมดเมื่อเฉลี่ยต่อไร่ ใน 1 ฤดูกาลเพาะปลูก เท่ากับ 4,656.34 บาท เป็นต้นทุนผันแปร เท่ากับ 4,101.47 บาท และต้นทุนคงที่ เท่ากับ 554.87 บาท ซึ่งต้นทุนผันแปรประกอบด้วย ค่าวัสดุ ค่าแรงงาน ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เท่ากับ 2,333.65 , 1,363.15 และ 278.28 ตามลำดับ ต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเสื่อมอุปกรณ์ ค่าเช่าที่ดิน และค่าภาษีที่ดิน เท่ากับ 360.87 , 187 และ 7 บาท ตามลำดับ (Table 2)

Table 2 Paddy production costs of the farmers in Tambon Sing Hanart, Amphoe Lat Bua Luang, Phra Nakhon Si Ayutthaya, the production figures in 2013.

List	Cash	Non-Cash	Total	Percentage
Total variable cost	3,975.08	126.39	4,101.47	88.08
Wages in activities	1,363.15	0	1,363.15	29.28
Materials	2,333.65	0	2,333.65	50.11
Other costs	278.28	126.39	404.67	8.69
Total fixed cost	554.87	0	554.87	11.91
Property taxes	7	0	7	0.51
Land rental cost	187	0	187	4.01
Depreciation on equipment	360.87	0	360.87	7.75
Total cost	4,529.95	126.39	4,656.34	100

Unit: Baht per rai per 1 season.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก เท่ากับ 905 กิโลกรัม และสามารถขายผลผลิตได้ราคาเฉลี่ย 8.45 บาทต่อกิโลกรัม จึงมีรายได้เฉลี่ยทั้งหมด 7,647.25 บาท และมีต้นทุนทั้งหมดต่อไร่เท่ากับ 4,376 บาท เป็นต้นทุนผันแปรเท่ากับ 3,766 บาท ต้นทุนคงที่ 610 บาท เมื่อนำมาคำนวณหารายได้สุทธิ เท่ากับ 3,881.25 บาท และผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 4,661.25 บาท และได้กำไรจากการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์เท่ากับ 3,271.25 บาทต่อไร่ ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก

สำหรับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเปลือกมีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก เท่ากับ 740 กิโลกรัม สามารถขายผลผลิตได้ราคาเฉลี่ย 8.05 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้มีรายได้เฉลี่ยทั้งหมด 5,957 บาท และมีต้นทุนทั้งหมดต่อไร่ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก เท่ากับ 4,656 บาท เป็นต้นทุนผันแปรเท่ากับ 4,102 บาท ต้นทุนคงที่ 554 บาท เมื่อนำมาคำนวณหารายได้สุทธิ เท่ากับ 1,855 บาท ผลตอบแทนสุทธิเหนือต้นทุนที่เป็นเงินสดเท่ากับ 2,528 บาทต่อไร่ และได้กำไรจากการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์เท่ากับ 1,301 บาทต่อไร่ ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก (Table 3)

Table 3 Returns on the production of rice breeder seeds and paddy in 2013.

List	rice breeder seeds	S.D.	paddies	S.D.
Average outputs (kg /rai)	905	127.63	740	94.03
The average selling price (baht /kg)	8.45	0.67	8.05	0.88
Total revenue (baht/rai)	7,647.25	-	5,957	-
Total cost (baht/rai)	4,376	-	4,656	-
Total variable cost (baht/rai)	3,766	242.43	4,102	245.88
Total fixed cost (baht/rai)	610	-	554	-
Total cash cost (baht/rai)	2,986	-	3,429	-
Net income (baht/rai)	3,881.25	-	1,855	-
Returns above cash cost (baht/rai)	4,661.25	-	2,528	-
Profit (baht/rai)	3,271.25	207.22	1,301	297.74

จากผลการศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์นั้น มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่มากกว่าการปลูกข้าวเปลือก อีกทั้งยังสามารถจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาเฉลี่ยที่มากกว่าข้าวเปลือกอีกด้วย ซึ่งผลการศึกษาดังนี้สอดคล้องกับ สุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย(สกว. 2556) ซึ่งศึกษาชุมชนเกษตรกรในนิคมการเกษตร ต.สิงหนาท อ.ลาดบัวหลวง จ.พระนครศรีอยุธยา นั้น พบว่า เกษตรกรประสบความสำเร็จในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวขึ้นใช้เอง ลดต้นทุนการผลิตและจำหน่ายได้ราคาที่เป็นธรรม

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาดังนี้เป็นการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์กับข้าวเปลือก ในการศึกษาการผลิตเมล็ดข้าวพันธุ์ดีนั้นจะศึกษาจากสมาชิกของศูนย์ข้าวชุมชนนิคมการเกษตร ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ หลักสูตรการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนของสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ส.ป.ก.พระนครศรีอยุธยา) จำนวน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

20 ราย และในการศึกษาการผลิตข้าวเปลือกนั้นจะศึกษาจากเกษตรกรผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนนิคมเกษตร ตำบลสิงหนาท อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 20 ราย

เมื่อพิจารณาถึงต้นทุนและผลตอบแทนที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์และข้าวเปลือกต่อไร่ ปรากฏว่าการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก เท่ากับ 905 กิโลกรัม และราคาเฉลี่ย 8.45 บาทต่อกิโลกรัม ทำให้เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยทั้งหมด 7,647.25 บาท

การเปรียบเทียบการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์กับข้าวเปลือก จะเห็นว่าผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์นั้นได้ผลผลิตมากกว่าการปลูกข้าวเปลือก 165 กิโลกรัม ต้นทุนทั้งหมดในการผลิตข้าวเปลือกสูงกว่าต้นทุนทั้งหมดในการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์ 280 บาท ซึ่งต้นทุนผันแปรของการผลิตข้าวเปลือกสูงกว่าต้นทุนผันแปรในการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์ 336 บาท ส่วนต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งหมดของการผลิตข้าวเปลือกนั้นสูงกว่าต้นทุนที่เป็นเงินสดทั้งหมดของการผลิตข้าวเมล็ดพันธุ์ 443 บาท เมื่อนำรายได้และต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์และเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเปลือกมาเปรียบเทียบ สามารถเปรียบเทียบได้ดังนี้

รายได้สุทธิ หมายถึง รายได้ทั้งหมดที่ได้รับจากการปลูกข้าวลบด้วยต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด ซึ่งเป็นต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการปลูกข้าว ถ้าเกษตรกรไม่ทำการปลูกข้าว ก็ไม่ต้องจ่ายต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์มีรายได้สุทธิ เท่ากับ 3,881.25 บาทต่อไร่ ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก มากกว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวเปลือกที่มีรายได้สุทธิ เท่ากับ 1,855 บาทต่อไร่ ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก เนื่องจากต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสดของค่าแรงในการเตรียมดินและปลูก ค่าเมล็ดพันธุ์ ของการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์มีต้นทุนที่ต่ำกว่าการปลูกข้าวเปลือก

ผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสดทั้งหมด หมายถึง ผลต่างระหว่างรายได้ทั้งหมดกับต้นทุนทั้งหมดที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวจ่ายออกไปเป็นเงินสดทั้งหมด โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์มีผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสดทั้งหมด เท่ากับ 4,661.25 บาทต่อไร่ ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเปลือก ที่มีผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสดทั้งหมด เท่ากับ 1,855 บาทต่อไร่ ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก เนื่องจากการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์มีการใช้แรงงานในการเตรียมพันธุ์และปลูก ค่าวัสดุในการปลูกต่างๆ ซึ่งจ่ายเป็นเงินสดน้อยกว่าการปลูกข้าวเปลือก

กำไร หมายถึง ค่าตอบแทนสุทธิที่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวได้รับจากการลงทุน โดยเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์มีกำไรเท่ากับ 3,271.25 บาทต่อไร่ ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก มากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเปลือกที่มีกำไรเท่ากับ 1,301 บาทต่อไร่ ต่อ 1 ฤดูกาลเพาะปลูก เนื่องจากผลผลิตของการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 905 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 8.45 บาท ทำให้มีรายได้ทั้งหมดต่อไร่ 7,647.25 บาท และมีต้นทุนทั้งหมดต่อไร่ 4,376 บาท แต่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของข้าวเปลือกนั้นเท่ากับ 740 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 8.05 บาท ทำให้มีรายได้ทั้งหมดต่อไร่ 5,957 บาท และมีต้นทุนทั้งหมดต่อไร่ 4,656 บาท จะเห็นได้ว่าการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์นั้นมีผลผลิตที่ได้มากกว่าการปลูกข้าวเปลือกและราคาขายของข้าวเมล็ดพันธุ์นั้นมีราคาขายที่สูงกว่าราคาข้าวเปลือกจึงทำให้รายได้ทั้งหมดต่อไร่ของการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์มากกว่าการปลูกข้าวเปลือก ในส่วนของต้นทุนของการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์นั้นต่ำกว่าการปลูกข้าวเปลือกอันเนื่องมาจากต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสด ได้แก่ ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก ค่าเมล็ดพันธุ์ของการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์นั้นต่ำกว่า

สรุปแล้วผลการประกอบการทั้งในรูปของรายได้สุทธิและกำไรสุทธิ แสดงให้เห็นว่าการปลูกข้าวเมล็ดพันธุ์จะก่อให้เกิดผลตอบแทนที่สูงกว่าการปลูกข้าวเปลือกเนื่องจากผลผลิตและราคาขายที่สูงกว่า ต้นทุนทั้งหมดและต้นทุนผันแปรที่ต่ำกว่า

จากผลการศึกษาในครั้งนี้มีข้อเสนอแนะบางประการที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องคือเกษตรกรที่ต้องการปลูกข้าวและจำหน่ายได้ราคาดีควรนำแนวทางการปลูกเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์มาใช้ อีกทั้งรัฐบาลควรเข้ามาส่งเสริมและให้ความรู้แก่เกษตรกรในการผลิตข้าวเพื่อใช้เป็นเมล็ดพันธุ์เพราะไม่ต้องไปลงทุนในการซื้อเมล็ดพันธุ์ในทุกรอบการเพาะปลูกและยังสามารถขายข้าวได้ราคาดี เนื่องจากเป็นข้าวที่มีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2555. เมล็ดข้าวพันธุ์ดี. <http://www.doae.go.th/>, 19 มิถุนายน 2556
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2555. คอลัมน์ เกษตรเงินล้าน : ชาวนามืออาชีพที่อยุธยา. <http://pr.trf.or.th/>, 17 พฤษภาคม 2556
- สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย. 2555. สถิติผลผลิตข้าวเฉลี่ย. www.thairiceexporters.or.th/production.htm, 19 มิถุนายน 2556.
- สำนักเศรษฐกิจการเกษตร. 2555. ผลผลิตเฉลี่ยของต่างประเทศ. <http://www.oae.go.th/main.php?filename=index>, 19 มิถุนายน 2556
- จิตติมา เจียมสวัสดิ์. 2550. ความสามารถในการพึ่งตนเองของสมาชิกกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว : กรณีศึกษากลุ่มผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์บ้านมะกอกใต้ ตำบลชัยบุรี อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทิพย์พร สุทธิฤทธิ์. 2550. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรสมาชิกศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์พืชที่ 22 จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ภราดร ปรีดาศักดิ์. 2547. หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค. กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มงคล จันทร์ประทัด. 2550. การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว : กรณีเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าวบ้านหนองคู ตำบลธงธานี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมมิตร สิ้นแก้ว. 2533. การวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจของการผลิตพืชในเขตและนอกเขตโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า สถานีท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ปีการเพาะปลูก 2530/31. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Supisra Arayaphong. 2012. Cost – Benefit Analysis of Different Rice Cropping systems in Thailand. Master thesis in Sustainable Development at Uppsala University.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้